25 Mart 2022

İlgili Makama,

İksad Yayınevi 2014 yılından itibaren uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmektedir. Yayınladığımız kitaplar Türkiye ve birçok ülkede yükseköğretim kurumlarında dijital ve fiziksel ortamda kataloglanmaktadır. **Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı'nın 19.11.2019 tarihli** tanımına göre "Tanınmış Uluslararası Yayınevi" kategorisinde yer almaktadır.

Bilgilerinize arz ederim.

Serta Salih BİLİDİRİCİ
Yayın Grup Başkanı

1-SOSYAL, BEŞERİ VE İDARİ BİLİMLER ALANINDA YAYINLANAN BAZI KİTAPLARIMIZ			
	ISBN	ESER ADI	YAZAR- EDİTÖR
1	978-625-7954-23-5	The Current Approaches In Tourısm	Editör Alper Ateş, Kadriye Alev Akmeşe
2	978-625-7954-09-9	Political And Institutional Reviews On Social Studies	Editör Assoc. Prof. Cengiz Aytun, Assoc Prof. Cemil Serhat Akın
3	978-625-7954-01-3	Current Issues İn Business	Editör Prof. Dr. Sadettin Paksoy, Mustafa Latif Emek
4	978-625-7029-87-2	Tax Complıance And Reasons For Taxatıon Behavıors And Tax Peace In Turkey	Hacı Muhammet Kekeç
5	978-625-7029-90-2	Azerbaycanın Kültürel Gelişimi	Sehrana Kasimi
6	978-625-7029-93-3	European Unıon's Integrated Educatıonal Polıcy Background And Involved Polıtıcal Instıtutıons	Soner Akın
7	978-625-7029-78-0	Academic Research İn Social Sciences And Humanities	Editör Dr. Özlem Kaya
8	978-625-7029-60-5	The Basic Studies On Economics And Business	Editör Prof. Dr. Sadettin Paksoy, Prof. Dr. Mehmet Kara
9	978-625-7029-54-4	Main Themes İn Tourism	Editör Kadriye Alev Akmeşe
10	978-605-7695-58-1	Beyond Budgetıng: Examınatıon Of Applıcabılıty And Potentıal Impacts In Turkey	Gülçin Yıldırım
11	978-605-7695-95-6	New Horızons In Communıcatıon Age	Editör Dr. Birgül Alıcı, Dr. Ömer Aydınlıoğlu
12	978-605-7695-77-2	Discussions Between Economic Agents: Time Series Analysis İn Social Sciences	Editör Okyay Ucan
13	978-605-7695-75-8	Studies On Social Sciences	Editör Dr. Özlem Kaya
14	978-605-7923-72-1	Studıes On Economıc Development	Editör Assoc Prof. Cemil Serhat AKIN, Assoc. Prof. Cengiz AYTUN
15	978-605-68667-6-0	Tarihi Sana	Üsenbek Rahmet,Kojakeeva L.T, Jılkışıbaeva K.K,Ahmetova J.vd
16	978-605-9885-60-7	Contemporary World Policy, Politics And International Relations	Editör Rahmat Ullah,Editör Sabbır Hasan
17	978-605-7695-26-0	Current Issues And Humanity Sciences	Editör Doç. Dr. Gökhan Ofluoğlu
18	978-605-7875-64-8	Beynəlxalq Münasibətlərin Proqnozlaşdırılması	Prof. Dr. Gülzar İbrahimova
19	978-605-68667-0-8	Білім Беру Жүйесі Зерттеулері: Қазақстан	Medeuova G. J.,Rahimova Z. S.,Kurasbaeva A. J. Koylıbaev J.vd
20	978-605-68667-2-2	Педагогикалық Білім Зерттеулері: Қазақстан	Sadıkova Dinura,Adilhan Mariyaş,Beysembaeva K.D., Karimova R.E.,vd
21	978-605-68667-4-6	Заманауи Ақпараттық Қоғам Және Әлеуметтік Ой	Kurmanova Saltanat,Kıyakbaeva U.K., Bekbenbetova K.A, vd
22	978-605-68667-3-9	Семья И Общество Тюркских Народов Евразии	Oksana Sorokina,Asılgujin Rafil,Puşkina Klara, Nina Kindikova,vd
23	978-605-68667-1-5	Кәсіптік Білім Беру Жүйесі: Қазақстан	Kırbasova E. A.,Dyuskalieva G.U., Kenesbaev S.M.,vd
24	978-605-68528-7-9	Экология Зерттеулері: Қазақстан	Медеуова Ғалия,Садыкова Дамежан, Жайлыбай К.Н.,vd
25	978-605-68667-5-3	Қазақстандағы Ұлттық Білім	Kanat Bazarbaev, Üsenbek Rahmet, Serjankızı Jansaya, vd,
26	978-605-68667-7-7	Подготовка Будущих Педагогов В Казахстане	Presnova Lyudmila,Jumahmetova Z.J., Abaeva G.A, Ospanova B.A, vd
27	978-605-7510-01-3	Исследования Тюркской Народной Культуры	Monguş E.D.,Ayıcı E.B., Asılguzhin Rafıl,Yusupov Gazız,vd
28	978-605-7510-02-0	Қазақстанда Туризмнің Дамуы	Sadıkova Damejan, Mustafa Latif Emek, Adilhan Dinura,vd
29	978-605-7510-00-6	Исследования В Области Политики	Hucahmetova Gulnara,Nakısjan A.D, Elshıbaeva K. Z.,vd
30	978-605-7510-24-2	Қазақстан Республикасының Экологиялық Проблемалары	Садыкова Дамежан Әділханқызы
31	978-605-7510-44-0	О Праздниках Башкир	Elza Migranova,Galiyeva Farida, Hisamitdinova Firdaus
32	978-605-7510-38-9	Исследования В Области Башкирской И Южно-Сибирской Истории	Elena Tinikova,Rasih Zaytunov,Gaziz Battalov, Rinat Gataullin,vd
33	978-605-7510-42-6	Кыргызстанда Медиа Жана Көчмөн- Жарым Көчмөн Саясаты	Osmonov Samarbek,Mr Nıetzhan Ibragımov, Mrs Aıgul Nıyazgulova
34	978-605-7510-39-6	Исследования В Области Социологии И Антропологии	Albakova Fatima,Raşid Hakimov, Mariyam R. Arpenteva
35	978-605-7510-43-3	Кыргызстанда Жаштар, Улуттук Оюндар Жана Улуттук Кийимдер	Matkarimov N.T.,Nazarakunov Ömürbek, Gareeva V.G.
36	978-605-7510-66-2	The Social Media Report Of The Turkish Radio Market İn The New Digital Age	Mihalis Kuyucu

37	978-605-7510-96-9	Dıscussıons Between Economıc Agents: Individuals, Firms And Countries	Editör Okyay Ucan
38	978-605-7923-81-3	Current Studıes Over Socıal Scıences	Editör Mustafa Talas, Abdullah Karataş , Mustafa Latif Emek
39	978-605-7875-25-9	Dıscussıons Between Economıc Agents: Trade Policy, Exchange Rates And Growth	Editör Okyay Ucan
40	978-605-7875-23-5	Osmanlı Askeri Teşkilatında Deli Ocağı	Mehibe Şahbaz

2- FİLOLOJİ ALANINDA YAYINLANAN BAZI KİTAPLARIMIZ			
1	978-605-68528-6-2	Қазақ Әдебиеті Бойынша Зерттеулер	Береке Жұмақаева, Алтынай Тымболова, Ибраимова Л.Н.,vd
2	978-605-68528-9-3	Чыңгыз Айтматовдун Чыгармаларында Үй-Бүлөө Жана Табият	Осекова Токтокан,Жумабаева Динара,Сатаева Гулмира,vd
3	978-605-7923-98-1	Tebriz Âşıklık Geleneğinde Mehemmed İle Gülendam Destanı	Nabi Kobotarian
4	978-605-7510-41-9	Кыргыз - Башкурт Тил Жана Адабият Изилдоолору	Akınbekova Ayman, Valiyeva G.D.,Djumayeva J.T.
5	978-605-7695-39-0	Ortaq Türk Leksikasında Qıpçaq Mənşəli Sözlər Və Azərbaycan Dilində Arealları	Gönül Samedova
6	978-605-7923-10-3	在幼儿语言文学中修辞艺术的角色	Li Hanlin
7	978-605-7510-30-3	Башкорт Әҙәбиәте һәм Ономастикаһы Буйынса Хеҙмәттәр	Gulgına Şamsutdınova, Mirfataıyh Zakiev, Gölfira Abdullina
8	978-605-7510-48-8	Тілдің Дамуы Және Рөлі	Abdirasilova Asel,J.N. Suleımenova,J.A. Abitjanova,vd
9	978-605-7510-45-7	Қазақ Тілі Бойынша Зерттеулер	Jetpisbay Aliya Kojamuratkızı,Moldagali Bakıtgul,vd
10	978-605-7510-46-4	Исследования Произведений М.Гафури И Н.Ф. Катанова	Seferova Fera,Valentina Tugujekova,Seferova Esma,vd
11	978-605-7510-37-2	Исследования О Тюркских Эпосах	Aynur Hujahmetov,Svetlana Orus vd
12	978-605-7510-34-1	Хакасские, Башкирские И Алтайские Литературные И Языковые Исследования	Tolısbayeva Janna,İskandarova Svetlana vd.
13	978-605-80227-6-8	Ömrüm Bir Yeşil Yaprak, Renkleri Benimkidir	Ayethan İskenderov
14	978-605-7695-69-7	Ömür Yolum	Günel Vakıfkızı
15	978-625-7954-37-2	Son Qərar	Etibar Həsənzadə
16	978-625-7954-83-9	Azarbaycan Respublikasının Ağdam Rayonu Dialektlerinin Toplanılması Ve Linquistik Tahilili	Elvan Caferov
17	978-625-7954-58-7	O‘Zbek Adabıyotıda Davr Jarohatları Tasvırı	Tavaldieva Gulbaxar Nishanovna
18	978-625-7954-56-3	Alısher Navoıy Asarları Tılıdagı Taom Nomları	Tog‘ayev To‘lqin Mamanazarovich
19	978-625-7954-55-6	Тіл Дамытудағы Сөздік Жұмысының Рөлі	Сәдуақас Гүлбану Темірязқызы
20	978-625-7029-12-4	Cəfər Cabbarlının Nəğməli Dünyası	İsmayıl Necefzade
21	978-625-7029-97-1	Karşılaştırmalı Yaygın Kullanımlar İngilizce – Türkçe – Arapça	Halil Uysal
22	978-625-7914-26-0	Serazad Bakışlar	Komisyon
23	978-605-7875-35-8	Anadil Edinci Temelli İkinci Dil Öğrenimi: Minimalist Model	Emrullah Şeker
24	978-625-7914-73-4	Kırmızı Kalem	Dr. Ali Algül
25	978-625-7914-14-7	Tasavvuf Sembollerinin Usûli Divanı İle Fuzûli'nin Türkçe Divanındaki Kullanışı	Filiz Kalyon

ÜNİVERSİTELERİN KÜTÜPHANELERİNDE BULUNAN BAZI KİTAPLARIMIZ
A- BASILI YAYIN KATOLOG BİLGİSİ

	KITAP ADI	YAZAR-EDİTÖR	KURUM	KATALOG NUMARASI
1	Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Uçucu Yağlı Bitkiler	Komisyon	Tatarstan Academy of Sciences	193479
2	Dıscussıons Between Economic Agents: Individuals, Firms And Countries	Komisyon	Tatarstan Academy of Sciences	193480
3	Klâsik Türk Edebiyatı Yazıları (Mecmû'a Tasnifi, Gazel Şerhi, Küçürek Hikâye, Mesnevî Şerhi Sözlüğü, Münşe'ât Mecmû'aları	Prof. Dr. Atabey Kılıç, Öğr. Gör. Mustafa Alkan, vd.	Alisher Navo'i Tashkent State University of Uzbek Language and Literature	39836 3836-1
4	İlkokullar İçin Analitik Yazma	Doç.Dr. Yasin Özkara	Alisher Navo'i Tashkent State University of Uzbek Language and Literature	3837
5	Yeni Dünya Düzeninde Yönetim Yaklaşımları	Komisyon	Alisher Navo'i Tashkent State University of Uzbek Language and Literature	3838
6	Uluslararası Göç Bağlamında Türkiye'deki Suriyeli Göçmenlerin Mekânsal Yoğunlaşması	Celal İnce	Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası	T-10532
7	Çocukluk Gençlik ve Yaşlılık Üzerine Araştırmalar	Prof.Dr. Mustafa Talas	Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası	T-10531
8	Küreselleşme Sürecinde Teknolojik Yenilikler ve Eğitim Araştırmaları	Doç. Dr. E. Yalçınkaya	Azerbaıjan National Library	125D1C2EBA62
9	Osmanlı Askeri Teşkilatında Deli Ocağı	Ş. Mehibe; Edt. Prof. Dr. H. Selçuk	Azerbaıjan National Library	125D1C2EB9F3
10	Studies on Economic Development	Edt. Prof. C. S. Akın, C. Aytun	Azerbaıjan National Library	125D1C2EBA02
11	İnancın İman Hayatına Yansıması Bağlamında Deizm Eleştirisi	Erol Çetin	Ходжа Ахмет Йесеви университеті	211.5 ÇET
14	George Orwell'ın Bin Dokuz Yüz Seksen Dört Ve Hayvan Çiftliği Adlı Eserlerinin "Soğuk Savaş" Üzerinden Değerlendirilmesi	Gökhan Bak vd.	Ходжа Ахмет Йесеви университеті	909- BAK
15	Anadolu'da Rum İhtilal Teşkilatı (Pontus Meselesi)	M. Salih Mercan	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Kütüphanesi	E2147828810.1
17	KURAN'IN IŞIĞINDA İSTİŞARELER	Ali Rıza Gül,Abdulhalim Aydın, Naif Yaşar	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Kütüphanesi	E2333297737.1
18	Küresel Bakış	A. Baran Dural, Bahriye Eserler, Recep Cengiz, Zehra Gürsoy	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Kütüphanesi	E3392869326.1
20	Anadolu'da Rum İhtilal Teşkilatı (Pontus Meselesi)	M. Salih Mercan.	Çankaya Üniversitesi Kütüphanesi	DR 589 M47 2019
21	Küreselleşme, Siyasal Gruplar, Siyasal Kültür- Siyasal İletişim Ve Türkiye	Talas, Mustafa.	Çankaya Üniversitesi Kütüphanesi	JQ 1809 T35 2019
22	Discussions Between Economic Agents: İndividuals, Firms And Countries	Ucan, Okyay.	Çankaya Üniversitesi Kütüphanesi	HC 492 D57 2018
23	Mısır Arapçasındaki Türkçe	Uysal, Halil	Çankaya Üniversitesi Kütüphanesi	PJ 6582. T8 U97 2018
24	Türk Yaratılış Ve Türeyiş Destanları ve Dini Motifler	Aksoy, Numan Durak.	Çankaya Üniversitesi Kütüphanesi	GR 280 A36 2018
25	Orta Gelir Tuzağı ve BRICS Ülkeleri	Ülger, Özlem,	ODTÜ 3rd Floor A Block	HC59.7. U38 2018
26	Sivil Toplum, Siyasal Sistem ve Siyasal Yönetim	Mustafa Talas, Erdem Hilal.	ODTÜ 3rd Floor A Block	JQ1809.A15. S624 2018
27	Uluslararası Göç Bağlamında Türkiye'deki Suriyeli Göçmenlerin Mekânsal Yoğunlaşması	Celal İnce	ODTÜ 3rd Floor A Block	JV8745. I36 2018
28	Osmanlı Askeri Teşkilatında "Deli Ocağı"	Dr. Mehibe Şahbaz.	ODTÜ 3rd Floor A Block	UA812. S131 2018
29	İnancın İman Hayatına Yansıması Bağlamında: Deizm Eleştirisi	Dr. Erol Çetin.	ODTÜ 3rd Floor A Block	BL2773 .C423 2018
30	Göçün Ardından	Fatma Nisan, Eylem Şentürk Kara	ODTÜ 3rd Floor A Block	JV8745. N722 2018
31	Çok Kültürlülük Yaklaşımı ve Sorunsalları	Doç. Dr. Akif Akto.	ODTÜ 3rd Floor A Block	HM1271. A315 2018
32	Academic Studies in Fine Arts and Design	Edited by Mustafa Hilmi Bulut, Özlem Kaya.	ODTÜ 3rd Floor A Block	ND699.T447. A18 2018
33	Toplumsal ve Siyasal Bilim Araştırmaları	Editör Mustafa Talas.	ODTÜ 3rd Floor A Block	JA81. T626 2018
34	Türk Yaratılış ve Türeyiş Destanları ve Dini Motifler	Numan Durak Aksoy; editör Yunus Emre Tansü	ODTÜ 3rd Floor A Block	GR280. A315 2018
35	Discussions Between Economic Agents: İndividuals, Firms and Countries	Edited by Okyay Uçan	ODTÜ 3rd Floor A Block	HD2346.T92. Y195 2018
36	Studies On Economic Development	Edited by Cemil Serhat Akın, Cengiz Aytun	ODTÜ 3rd Floor A Block	HD82. A31 2018
37	Göçün Ardından	Nisan, Fatma. Şentürk Kara, Eylem	Hacettepe Beytepe Kütüphanesi	JV8745 N57 2018

38	Academic Studies in Fine Arts and Design	Bulut, Mustafa Hilmi. Kaya, Özlem.	Hacettepe Beytepe Kütüphanesi	N85 A23 2018
39	Mısır Arapçasındaki Türkçe	Uysal, Halil	Hacettepe Beytepe Kütüphanesi	PJ6582.T8 U97 2018
40	Osmanlı Askeri Teşkilatı'nda "Deli Ocağı"	Şahbaz, Mehibe.	Hacettepe Beytepe Kütüphanesi	UA812 S24 2018
41	Coreldraw & Grafik Tasarım	Kavasoğlu, B. Ruhsar.	Hacettepe Beytepe Kütüphanesi	T385 K38 2018
42	Başkurt Destanı Kuzukürpes ile Mayanhılu'ın Varyantlarının ve Dilinin Karşılaştırılmalı İncelenmesi	Şamsutdinova, Gulgina	Hacettepe Beytepe Kütüphanesi	PL72.6 S26 2018
43	Türk Yaratılış ve Türeyiş Destanları ve Dini Motifler	Aksoy, Numan Durak.	Hacettepe Beytepe Kütüphanesi	GR280 A37 2018
45	The Social Media Report Of The Turkish Radio Market In The New Digital Age	Kuyucu, Mihalis (Michael).	Hacettepe Beytepe Kütüphanesi	PN1991.3.T9 K89 2018
46	Akademik Bakış Açısıyla Göç	Abdullah Soykan, Ahmet Çağrıcı, Ahmet Mazlum vd.	Adıyaman Üniversitesi Gölbaşı MYO Kütüphanesi	JV 6225/A33
48	Küresel Bakış	A. Baran Dural, Bahriye Eserler, Recep Cengiz, Zehra Gürsoy	Adıyaman Üniversitesi Gölbaşı MYO Kütüphanesi	DR477/D87
49	Қазақстанда Туризмнің Дамуы	Садыкова Дамежано	Gümüşhane Üniversitesi Merkez Kütüphanesi	EK36BC2D90
50	Қазақ Әдебиеті Бойынша Зерттеулер	Bereke Zhumakaeva (vd)	Gümüşhane Üniversitesi Merkez Kütüphanesi	EK6C9418BA
52	Contemporary World: Policy, Politics And International Relations	Edited by Rahmat Ullah, Co-Editor Sabbır Hasan	Gümüşhane Üniversitesi Merkez Kütüphanesi	EKC1CB4E65
54	Azərbaycan Musiqisində Bahar Mövzusu Və Novruz Motivlərinin İzləri	İlqar İmamverdiyev	Gümüşhane Üniversitesi Merkez Kütüphanesi	EKF9144FAB
55	İnancın İman Hayatına Yansıması Bağlamında: Deizm Eleştirisi	Erol Çetin	Gümüşhane Üniversitesi Merkez Kütüphanesi	EK729884DC
57	KURAN'IN IŞIĞINDA İSTİŞARELER	Ali Rıza Gül, Abdulhalim Aydın, Naif Yaşar	Şırnak Üniversitesi Merkez Kütüphanesi	ocm0001864555
58	Akademik Bakış Açısıyla Göç	Abdullah Soykan, Ahmet Çağrıcı, Ahmet Mazlum vd.	Şırnak Üniversitesi Merkez Kütüphanesi	ocm0001864552
60	Akademik Bakış Açısıyla Göç	Abdullah Soykan, Ahmet Çağrıcı, Ahmet Mazlum vd.	Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphane Z. F. Fındıkoğlu Salonu	6225A3142017 0214758
61	Küresel Bakış	A. Baran Dural, Bahriye Eserler, Recep Cengiz, Zehra Gürsoy	Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphane Z. F. Fındıkoğlu Salonu	1318K9692017 0214759
64	İnancın İman Hayatına Yansıması Bağlamında Deizm Eleştirisi	Erol Çetin	Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphane Dil ve Edebiyat Salonu	BP166.22Ç3392018 0214762
65	Кәсптк Білім Беру Жүйесі: Қазақстан	Кырасова З.А.…[Et.Al.]	Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphane M. Muhtar Karahanoğlu Salonu	LC 1043K275201 8 0214764
66	Тарихи Сана	Қожакеева П.Т ... [et.al.]	Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphane Z. F. Fındıkoğlu Salonu	D16.9T2692018 0214765
67	Исслеования В Области Политики	хужахмтова гульнара...[et.al.]	Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphane M. Muhtar Karahanoğlu Salonu	JQ 1802N776201 8 0214766
68	исследования тюркской народной кульуры	гульнар юлдыбаева...[et.al.]	Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphane M. Muhtar Karahanoğlu	DS26N776 2018 0214767

B. ELEKTRONİK ORTAMDA KATOLOGLAYAN KURUMLAR*		
Cumhurbaşkanlığı Beştepe Kütüphanesi	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniv.	Mersin Üniversitesi
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Giresun Üniversitesi	Mimar Sinan Üniversitesi
Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	Gümüşhane Üniversitesi	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Adıgüzel Meslek Yüksek Okulu	Hakkari Üniversitesi	Mustafa Kemal Üniversitesi
Adnan Menderes Üniversitesi	Harran Üniversitesi	Namık Kemal Üniversitesi
Afyon Kocatepe Üniversitesi	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	Hitit Üniversitesi	Nevşehir Hacı Bektaşi Veli Üniversitesi
Aksaray Üniversitesi	Iğdır Üniversitesi	Ordu Üniversitesi
Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi
Amasya Üniversitesi	İskenderun Teknik Üniversitesi	Ömer Halis Demir Üniversitesi
Anadolu Üniversitesi	İstanbul Arel Üniversitesi	Sakarya Üniversitesi
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	İstanbul Bilgi Üniversitesi	Süleyman Demirel Üniversitesi
Ankara Üniversitesi	İstanbul Cerrahpaşa Üniversitesi	Türk – Alman Üniversitesi
Ardahan Üniversitesi	İstanbul Gelişim Üniversitesi	Uluslararası Final Üniversitesi
Artvin Çoruh Üniversitesi	İstanbul Kavram MYO	Uşak Üniversitesi
Atatürk Üniversitesi	İstanbul Kültür Üniversitesi	Üsküdar Üniversitesi
Atılım Üniversitesi	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	Yaşar Üniversitesi
Bahçeşehir Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Yüzüncüyıl Üniversitesi
Balıkesir Üniversitesi	İstinye Üniversitesi	Bursa Büyükşehir Belediyesi
Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi	Kafkas Üniversitesi	Kayseri Büyükşehir Belediyesi
Bartın Üniversitesi	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi
Başkent Üniversitesi	Kıbrıs Amerikan Üniversitesi	Sultangazi Belediyesi
Bayburt Üniversitesi	Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi	Nilüfer Belediyesi
Beykent Üniversitesi	Kırklareli Üniversitesi	Kocaeli BŞB Gebze
Bozok Üniversitesi	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	İzmit Belediyesi
Bülent Ecevit Üniversitesi	KKTC Doğu Akdeniz Üniversitesi	Gölcük Belediyesi
Cumhuriyet Üniversitesi	KKTC Girne Amerikan Üniversitesi	Başakşehir Belediyesi
Çağ Üniversitesi	Kocaeli Üniversitesi	Büyük Çamlıca Camii Kütüphanesi
Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	Malatya Turgut Özal Üniversitesi	Hatay Büyükşehir Belediyesi
Çankırı Karatekin Üniversitesi	Maltepe Üniversitesi	Avcılar Belediyesi
Çukurova Üniversitesi	Manisa Celal Bayar Üniversitesi	Adana Sarıçam Belediyesi
Doğuş Üniversitesi	Marmara Üniversitesi	Darıca Belediyesi
Ege Üniversitesi	MEF Üniversitesi	Gaziantep Büyükşehir Belediyesi
Eskişehir Teknik Üniversitesi		

*** HİPERLİNK ALTYAPISI İLE**

YÖNETİM, LİDERLİK VE PAZARLAMA

EDİTÖR
Dr. Serkan GÜN

YAZARLAR
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Zeki DEMİR
Dr. Öğr. Üyesi Cansu TOR KADIOĞLU
Dr. Öğr. Üyesi Dilek Işılay ÜÇOK
Dr. Öğr. Üyesi Ebru TOLAY
Dr. Öğr. Üyesi Resul ÖZTÜRK
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep ÇOLAK
Arş. Gör. Dr. İbrahim YEMEZ
Dr. Fulya ALMAZ
Dr. Levent VURGUN
Öğr. Gör. Senem DEMİRKIRAN
Arş. Gör. Alaiddin KOŞAR
Arş. Gör. Irmak AKSOY

İKSAD
Publishing House

YÖNETİM, LİDERLİK VE PAZARLAMA

EDİTÖR
Dr. Serkan GÜN

YAZARLAR
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Zeki DEMİR
Dr. Öğr. Üyesi Cansu TOR KADIOĞLU
Dr. Öğr. Üyesi Dilek Işılay ÜÇOK
Dr. Öğr. Üyesi Ebru TOLAY
Dr. Öğr. Üyesi Resul ÖZTÜRK
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep ÇOLAK
Arş. Gör. Dr. İbrahim YEMEZ
Dr. Fulya ALMAZ
Dr. Levent VURGUN
Öğr. Gör. Senem DEMİRKIRAN
Arş. Gör. Alaiddin KOŞAR
Arş. Gör. Irmak AKSOY

İKSAD Publishing House

Copyright © 2020 by iksad publishing house
All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, distributed or transmitted in any form or by
any means, including photocopying, recording or other electronic or mechanical methods, without the prior written permission of the publisher, except in the case of
brief quotations embodied in critical reviews and certain other noncommercial uses permitted by copyright law. Institution of Economic Development and Social
Researches Publications®
(The Licence Number of Publicator: 2014/31220)
TURKEY TR: +90 342 606 06 75
USA: +1 631 685 0 853
E mail: iksadyayinevi@gmail.com
www.iksadyayinevi.com

It is responsibility of the author to abide by the publishing ethics rules.
Iksad Publications – 2020©

ISBN: 978-625-7139-42-7
Cover Design: İbrahim KAYA
September / 2020
Ankara / Turkey
Size = 16 x 24 cm

İÇİNDEKİLER

EDİTÖRDEN

ÖNSÖZ

Dr. Serkan GÜN..……..……1

BÖLÜM 1

KADIN TÜKETİCİLERİN BLACK FRİDAY KAMPANYASINA YÖNELİK ALGILARININ İNCELENMESİ

Arş. Gör. Dr. İbrahim YEMEZ ……...3

BÖLÜM 2

DİJİTAL KAMU YÖNETİMİNİ ANLAMAK

Öğr. Gör. Senem DEMİRKIRAN ……..……37

BÖLÜM 3

İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ VE YENİLİK

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Zeki DEMİR …….…….59

BÖLÜM 4

KELİLE VE DİMNE ESERİNDEKİ OTANTİK LİDERLİK ÖZELLİKLERİNİN İÇERİK ÇÖZÜMLEMESİ

Dr. Levent VURGUN…….85

BÖLÜM 5

KRONİZMİN (EŞ-DOST KAYIRMACILIĞI) ÇALIŞMA HAYATINDAKİ YANSIMALARI

Dr. Öğr. Üyesi Dilek Işılay ÜÇOK……..133

BÖLÜM 6

MARKA ALGISININ HEDONİK, İÇTEPİSEL VE TUTKULU SATIN ALMA DAVRANIŞLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep ÇOLAK……...159

BÖLÜM 7

TÜRKİYE'DE NÖROPAZARLAMA ALANINDAKİ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İÇERİK ANALİZİ YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ

Arş. Gör. Alaiddin KOŞAR
Dr. Öğr. Üyesi Cansu TOR KADIOĞLU…….……...191

BÖLÜM 8

PATERNALİST LİDERLİK ALGILAMALARININ YÖNETİCİYE DUYGUSAL GÜVEN VE ÖRGÜTSEL BAĞLILIK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: AKADEMİSYENLER ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA

Dr. Öğr. Üyesi Ebru TOLAY
Arş. Gör. Irmak AKSOY…….…….213

BÖLÜM 9

POSTMODERN PAZARLAMA

Dr. Öğr. Üyesi Resul ÖZTÜRK……..…….249

BÖLÜM 10

REKABETÇİ DİNAMİKLER YAKLAŞIMI: TEMELLERİ, KAPSAMI VE ARAŞTIRMA TEMALARI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Dr. Fulya ALMAZ…….……...269

BÖLÜM 11

TÜKETİCİ DAVRANIŞLARINDA YENİ TRENDLER

Dr. Öğr. Üyesi Cansu TOR KADIOĞLU……307

BÖLÜM 10

REKABETÇİ DİNAMİKLER YAKLAŞIMI: TEMELLERİ, KAPSAMI VE ARAŞTIRMA TEMALARI ÜZERİNE

Dr. Fulya ALMAZ[1]

[1] Öğr. Gör. Dr., Akdeniz Üniversitesi, fulyaalmaz@akdeniz.edu.tr, https://orcid.org/0000-0002-1537-3278

GİRİŞ

Bu çalışma 1980'li yıllarda stratejik yönetim alanında çalışmalara konu olmaya başlamış ancak Türkiye kaynaklı alanyazında yeterince araştırılmamış rekabetçi dinamikler yaklaşımını tartışmaya açmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamada rekabetçi dinamikler yaklaşımın entelektüel temelleri, kapsamı, temel sorunsalları, temel araştırma temaları ve stratejik yönetim alanında nasıl bir açılım sağladığı bugüne kadar yapılmış olan çalışmalardan örnekler sunularak tartışmaya açılmıştır.

İlgili alanyazın incelendiğinde stratejik yönetim alanındaki ilk çalışmaların 1960'lı yıllarda başladığı (Barca, 2009) ve alanın 1980'li yıllarda yükselişe geçtiği görülmektedir (Chen ve Miller, 2012). 1980'lerde strateji ekonomi biliminden beslenmiş ve içeriğe yönelik çalışmalara odaklanılmıştır (Barca, 2009). Bu dönemde Porter'ın (1980; 1985) stratejiyi, firmaların rakiplerine karşı nasıl rekabet etmesi gerektiğine ilişkin geniş bir perspektif olarak tanımlamasıyla birlikte rekabet kavramını odağa alarak stratejiyi rekabet stratejisi olarak değerlendiren yeni bir anlayışa doğru keskin bir kayma yaşanmıştır. Böylece ekonomi ve yapısal analiz (Porter, 1980), nüfus ekolojisi (Freeman vd., 1983), tepe yönetim takımları yaklaşımı (Hambric ve Mason, 1984), stratejik gruplar (Cool ve Schendel, 1987), kaynak tabanlı yaklaşım (Barney, 1991), dinamik yetenekler (Teece vd, 1997), oyun teorisi (Brandenburger ve Nalebuff, 1996) ve rekabetçi dinamikler (MacMilan vd., 1985; Bettis ve Weeks, 1987) gibi çalışma alanları araştırmalara konu olmaya başlamıştır.

1980'li yıllarda araştırmalara konu olmaya başlayan ve entelektüel köklerinin Schumpeter'in (1950) yaratıcı yıkım anlayışına ve Avusturya Okulu'na (Jacobson 1992; Mises, 1949; Young vd, 1996) kadar uzandığı görülen rekabetçi dinamikler yaklaşımı firmaların belirli rekabetçi eylem ve tepkilerinin itici güçlerine ve sonuçlarına dayalı rekabet anlayışına odaklanan bir yaklaşımdır (Baum ve Korn, 1996; Smith vd, 1992). Firmaların rekabetçi eylem ve tepkileri üzerinden rekabet ederken nasıl etkileşime girdiklerini ve firma performansının rekabetçi hamlelerden nasıl etkilendiğini araştırma konusu yapmış olması onu geleneksel yaklaşımlardan ayırt etmektedir. Dolayısıyla, rekabetçi dinamikler yaklaşımı kapsamında firmalar rekabet ettiklerinde nasıl etkileşime girmektedirler?, firmalar neden belirli yollarla rekabet etmektedirler?, firmaların rekabet davranışları nasıl olmaktadır? sorularına rekabetçi eylemeler ve rekabetçi tepkiler üzerinden yanıt aranmaktadır (Chen ve Miller, 2012).

Rekabetçi dinamikler yaklaşımı kapsamında rekabet dinamik ve etkileşimli bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşım rekabetçi davranışların nedenlerini ve sonuçlarını, rekabetin algısal yönünü araştırmaların merkezine almaktadır. Bu yönleriyle rekabetçi dinamikler yaklaşımı bütünleştirici bir çerçeve sunma potansiyeline sahip bir yaklaşımdır (Chen ve Miller, 2012).

Chen ve Miller (2012) rekabetçi dinamikler yaklaşımı üzerine yaptıkları teorik çalışmalarında söz konusu yaklaşımın temel ve ayırt edici unsurlarını ayrıntılandırdıktan sonra bu alanda yapılmış

çalışmaları inceleyerek rekabetçi etkileşim (eylem düzeyinde çalışmalar), stratejik rekabetçi davranış ve repertuvar (firma düzeyinde çalışmalar), çok pazarlı ve çok firmalı rekabet (kurum düzeyinde çalışmalar), bütünleştirici rakip analizi ve rekabet algısı olmak üzere 5 temel araştırma akımı belirlemişlerdir. Bu çalışmanın takip eden başlıklarında detaylandırılan her bir araştırma akımı için araştırma fırsatlarına değinerek stratejinin mikro ve makro yönlerini bütünleştiren farkındalık, karşılık verme motivasyonu ve karşılık verme yeteneği kavramlarını kapsayan FMY modeli olarak tanımladıkları bir model önerisi sunmuşlardır. Araştırmacıların bu çalışmasının bütünleştirici ve kapsayıcı nitelikte olması pek çok araştırmaya ilham kaynağı olmuştur.

Yukarıda verilen bilgiler ışığında özellikle Türkiye alanyazını incelendiğinde rekabetçi dinamikler yaklaşımın yeterince incelenmediği ve Türkiye bağlamında dikkat çeken bir yaklaşım olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla bu çalışma kapsamında geniş ve zengin bir araştırma potansiyeli sunan rekabetçi dinamikler yaklaşımının tartışmaya açılması ile bu yöndeki mevcut boşluğun giderilebileceği, araştırmalara ilham kaynağı olabileceği ve alanyazına katkı sunacağı değerlendirilmektedir.

1.REKEBETÇİ DİNAMİKLER YAKLAŞIMI

1.1 Rekabetçi Dinamikler Yaklaşımı: Disiplin Temelleri

Rekabetçi dinamikler kapsamında yanıtları aranan sorular rekabetçi eylemleri odağa alarak yanıtlanmaktadır (Chen ve Miller, 2012).

Mikro düzeydeki bu yaklaşım, rekabetçi dinamiklerin entellektüel köklerinin Schumpeter'in (1950) yaratıcı yıkım anlayışına ve Avusturya Okulu'na (Jacobson 1992; Mises, 1998; Young vd, 1996) kadar götürmektedir.

Schumpeter'in düşünümsel çerçevesine göre, üretimde yeni yöntemlerin kullanılması, yeni tüketim mallarının üretimi, yeni organizasyonel yapılar, yeni kaynak arzı ve yeni teknoloji yaratıcı yıkıma neden olmaktadır ve bu unsurlar iktisadi yapıda değişime yol açmaktadır (Brouwer, 2002; Schumpeter, 1950). Girişimci ve girişimcilik faaliyetleri ise belirtilen unsurların yaratıcısı konumundadır (Schumpeter, 1989). Yazara göre, statik denge, girişimcinin yenilik anlayışının iktisadi sisteme dâhil edilmesiyle dinamik dengeye dönüşmektedir. Burada dairesel bir akım oluşmaktadır ve belirtilen dairesel akıma göre, girişimcinin yenilik faaliyetleri mevcut denge durumunu bozarak yeni bir denge durumunun oluşmasına neden olmaktadır. Diğer bir ifade ile bu dairesel akımın bozulması yıkım sürecini başlatmaktadır. Buradan yola çıkarak araştırmacı eski olanın yıkılması ve yerine yeni yapının oluşmasını diğer bir ifade ile iktisadi yapının değişmesini yaratıcı yıkım olarak tanımlamaktadır (Schumpeter, 1950). Özetle, yaratıcı yıkım, eski olanı sürekli olarak yıkarak ve yenisini yaratarak ekonomik yapının içten değişmesine neden olmaktadır.

Schumpeter'e (1989) göre iktisadi yaşam rekabet aracılığı ile değişen sosyal bir ortama sahiptir ve bu değişkenlik kapitalist sistemin en belirgin özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer bir ifade ile

kapitalizm ekonomik ve toplumsal anlamda dinamik özellikler gösteren bir yapıdır. Yazar, rekabet kavramını doğası uyarınca değişim içerisinde olan kapitalizm kapsamında incelemiş ve kapitalizmin temelinin yaratıcı yıkım olduğunu iddia etmiştir (Schumpeter, 1934; Schumpeter, 1950). Bu bağlamda Schumpeter'in (1950) yaratıcı yıkım etkisi ile ifade ettiği rekabet anlayışı dengesizliklere neden olan dinamik bir süreçtir.

İlgili alanyazın incelendiğinde Avusturya Okulu'nun bireycilik, praksiyoloji, subjektivizm, amaçlanmayan sonuçlar veya kendiliğinden oluşan kurumlar ve bilgi ve zamanın önemi olmak üzere 5 temel argümanın olduğundan söz edilmektedir (Hayek, 1967; Menger, 1963; Mises, 1949). *Bireycilik ilkesi* sosyal bilimlerin temel amacının bireyin mutluluğu, refahı ve özgürlüğü olduğuna vurgu yapmaktadır. Mises (1949) tarafından alanyazına kazandırılmış olan *praksiyoloji*, iktisadi davranışları içine alan insan davranışlarının genel bilimi olarak tanımlanmaktadır. Avusturya Okulu, *subjektivizm* ilkesinden hareketle tatminin tüketiciden tüketiciye hatta zaman ve mekâna bağlı olarak da değiştiğini ve sayısal olarak ölçülemeyeceğini savunmaktadır. Hayek'e (1967) ve Menger'a (1963/1983) göre bir sosyal kurum olarak değerlendirilen piyasa insanların bilinçli davranışları sonucunda oluşan (oluşturulan) bir düzen değil, insanların faaliyetleri sonucu *kendiliğinden ortaya çıkmış bir düzendir*. Hayek'e (1948) göre toplumda işlerliği bulunan toplam bilginin hiçbir mekânda veya zihinde bulunmadığını ve insanların sahip oldukları bilgilerin, toplam bilginin küçük bir kısmını oluşturduğunu vurgulamaktadır.

İktisat alanının temel sorunsallarının psikolojik yönü olduğunu iddia eden ve bireysel davranış, sübjektif değerler, girişimcilik, sermaye ve zamanın rolüne odaklanan Avusturya Okulu, piyasa ekonomisini dinamik rekabet ve piyasa süreci çerçevesinde açıklamaya çalışmaktadır (Hayek, 1948, Mises, 1949; 1998, Kirzner, 1987). Bu okul kapsamında rekabet, piyasa ekonomisinin önemli bir unsuru olarak görülmekte ve sosyal işbirliği sistemi kapsamında bireyin kendisi için en uygun durum neyse ona yöneltilmesi olarak açıklanmaktadır. Hayek'e (1948;1978) göre rekabet kavramının iki temel özelliği vardır: ilk özelliği *dinamik bir süreç* oluşu, ikinci özelliği ise başvurulmadığı sürece kimsenin yararlanamayacağı bir *keşif süreci* oluşudur. Dolayısıyla Avusturya Okulu kapsamında rekabet dinamik bir süreç olarak açıklanmaktadır.

1.2 Rekabetçi Dinamikler: Gelişim Seyri

İlgili alanyazın incelendiğinde stratejik yönetim alanındaki ilk çalışmaların 1960'lı yıllarda başladığı (Barca, 2009) ve alanın 1980'li yıllarda yükselişe geçtiği görülmektedir (Chen ve Miller, 2012). 1980'lerde strateji ekonomi biliminden beslenmiş ve içeriğe yönelik çalışmalara odaklanılmıştır (Barca, 2009). Bu dönemde Porter'ın (1980; 1985) stratejiyi, firmaların rakiplerine karşı nasıl rekabet etmesi gerektiğine ilişkin geniş bir perspektif olarak tanımlamasıyla birlikte rekabet kavramını odağa alarak stratejiyi rekabet stratejisi olarak değerlendiren yeni bir anlayışa doğru keskin bir kayma yaşanmıştır. Böylece ekonomi ve yapısal analiz (Porter, 1980), nüfus ekolojisi (Freeman vd., 1983), tepe yönetim takımları yaklaşımı

(Hambric ve Mason, 1984), stratejik gruplar (Cool ve Schendel, 1987), kaynak tabanlı yaklaşım (Barney, 1991), dinamik yetenekler (Teece vd, 1997), oyun teorisi (Brandenburger ve Nalebuff, 1996) ve rekabetçi dinamikler (MacMilan vd., 1985; Bettis ve Weeks, 1987) gibi çalışma alanları araştırmalara konu olmaya başlamıştır.

Tablo 1: Rekabetçi Dinamikler Yaklaşımının Gelişimine Katkı Sunan Bazı Makaleler

Yazarlar	**Yayım Yılı**	**Araştırma Türü**	**Kapsam**
MacMillan, McCaffrey ve Wijk	1985	Ampirik	Kolay taklit edilebilen yeni ürünlere rakiplerin verdikleri tepkiler bankacılık sektörü üzerinde araştırılmış.
Bettis ve Weeks	1987	Ampirik	Anlık fotoğrafçılık alanında birbirlerinin rakibi olan Polaroid ve Kodak arasındaki benzersiz bir hamle dizisini içeren karmaşık stratejik etkileşimlerin etkisi incelenmiştir.
Smith, Grimm, Chen, ve Gannon	1989	Ampirik	Bir firmanın rakibinin hareketine yanıt verme süresini belirleyen eylemlerin rekabetçi özellikleri incelenmiştir.
Smith, Grimm, Gannon ve Chen	1991	Ampirik	Rakiplerin eylemlerine ve tepkilerine odaklanarak firmaların nasıl rekabet avantajı yarattıkları araştırılmıştır.
Chen ve MacMillan	1992	Ampirik	ABD havayolu firmalarının rekabetçi hamleleri ile ilgili veriler üzerinden saldırı altındaki bir pazarda rakiplerin rekabetçi tepkilerinin boyutları ve rekabetçi tepkilerin saldırgan firmanın hareketinin geri dönülmezliği üzerindeki etkileri araştırılmıştır.
Chen, Smith ve Grimm	1992	Ampirik	Rekabetçi eylemlerin çeşitli özellikleri, rakiplerin yanıtlarının toplam sayısı ve rakiplerin yanıtlarının gecikme süreleri ile ilişkilendirilmiştir.
Baum ve Korn	1996	Ampirik	Firmalara özgü rekabet koşullarının firmaların pazara giriş ve çıkış modellerini nasıl etkilediği incelenmiştir.
Chen	1996	Ampirik	Firmaların rekabetçi eylem ve tepkilerini öngörme konusuna odaklanılarak bir model önerisinde bulunulmuştur.
Ketchen,	2004	Teorik	Rekabetçi dinamikler ile ilgili 6 araştırma

Snow ve Hoover			akımı belirlenmiş, her bir araştırma akımı kapsamında gelecek araştırmalar için önerilerde bulunularak rekabetçi dinamikler yaklaşımını önemli ölçüde ilerletebilecek fırsatlar tanımlanmıştır.
Smith, Ferrier ve Ndofor	2005	Teorik	Rekabetçi dinamikler yaklaşımı konulu çalışmalar temel teori, yöntem ve sonuç parametreleri bağlamında incelenmiştir.
Chen, Su ve Tsai	2007	Ampirik	Rekabetçi dinamiklerin algısal yönüne dikkat çekilmiş ve farkındalık, motivasyon ve yetenek (FMY) modelinden yola çıkılarak rekabetçi gerginlik üzerine odaklanılmıştır.
Norman, Artz ve Martinez	2007	Ampirik	Bir firmanın rakiplerine kıyasla rekabetçi faaliyetlerinin yasal düzenlemelere uyumsuzluğunun firma performansını nasıl etkilediği araştırılmıştır.
Fouskas ve Drossos	2010	Ampirik	Rekabet ortamının yönetimsel algıları, firmaların rakiplerine verdikleri tepkiler üzerindeki etkisi hız, yoğunluk, yenilikçilik ve genişlik açısından incelenmiştir.
Gnyawali, Fan, ve Penner	2010	Ampirik	Sosyal ağ hizmeti sunan kurumların yöneticilerinin ne tür rekabetçi hamleler üstlendikleri ve bu rekabetçi hamlelerin firma performansını ne ölçüde etkilediği araştırılmıştır.
Chen ve Miller	2012	Teorik	Rekabetçi dinamikler yaklaşımının temel ve ayırt edici unsurları ayrıntılandırıldıktan sonra bu alanda yapılmış çalışmalar incelenerek 5 temel araştırma akımı belirlenmiştir.
Wei, Hu, Li ve Peng	2015	Ampirik	Piyasa ve piyasa dışı faktörlerin eylem ve tepki arasındaki ilişkileri ve firma performansını nasıl etkilediği rekabetçi dinamikler yaklaşımı üzerinden incelenmiştir.
Huang ve Chang	2019	Ampirik	Pazar ortaklıkları ve kaynak benzerliklerinin rekabetçi eylem ve tepkiler üzerindeki etkileri ve işbirliğinin rekabetçi eylem ve tepkiler üzerindeki etkileri incelenmiştir.
Yang ve Meyer	2019	Ampirik	Çalışmada firmaların gelirlerini arttırmak için rekabetçi faaliyetlerde bulundukları ancak firmaların büyümek için rekabetçi eylemleri eşit şekilde kullanamadıkları ve rekabetçi eylemleri gelir artışına dönüştürme yeteneğinin firmanın sahiplik yapısına bağlı olduğu iddia edilmiştir.

Firmaların belirli rekabetçi eylem ve tepkilerinin itici güçlerine ve sonuçlarına dayalı rekabet anlayışına odaklanan rekabetçi dinamikler yaklaşımına (Baum ve Korn, 1996; Smith vd, 1992) yönelik araştırmaların 80'li yıllarda MacMilan ve arkadaşlarının (1985) ve Bettis ve Weeks'in (1987) yaptığı araştırmalarla başladığı ve yıllar itibariyle pek çok araştırmacının araştırmalarıyla alanda kimlik kazandığı görülmektedir. Yukarıda yer alan tabloda ilgili yaklaşımın gelişimine katkı sunan bazı makaleler ayrıntılandırılmıştır.

Başlangıç çalışması olarak kabul edilen MacMillan ve arkadaşlarının (1985) çalışmasında kolay taklit edilebilen yeni ürünlere rakiplerin verdikleri tepkiler bankacılık sektörü üzerinde araştırılmıştır. Stratejik yönetim alanında rekabetçi dinamikler araştırmalarının başlangıcı olarak kabul edilen bir diğer çalışma Bettis ve Weeks'in 1987 yılında yapmış oldukları çalışmadır. Araştırmacılar anlık fotoğrafçılık alanında birbirlerinin rakibi olan Polaroid ve Kodak arasındaki benzersiz bir hamle dizisini içeren karmaşık stratejik etkileşimlerin etkisini ilgili firmaların hissedarları üzerinden incelemişlerdir. Yazarlar hissedarların getirilerinin ve piyasa risklerindeki değişikliklerin genel stratejilerle ve belirli rekabetçi hamleler ile ilişkilendirilebileceği, ekonomik getirilerin stratejik hamlelerle ilişkilendirilebileceği ve bilgi paylaşımın ve manipülasyonun bir endüstri içindeki piyasa getirileri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır.

Smith ve arkadaşlarının (1989) yüksek teknolojili elektronik firmaların üst düzey yöneticileri ile gerçekleştirdikleri görüşme ve ankete dayalı çalışmalarında bir firmanın rakibinin hareketine yanıt verme süresini belirleyen eylemlerin rekabetçi özelliklerine odaklanılmıştır. Çalışmada tepki süresi azaldıkça performansın arttığı, bir firmanın dış stratejik yöneliminin kapsamı, yöneticilerin rakiplere yönelik algılarının ve çevresel istikrarın tepki süresiyle ilişkili olduğu anacak örgütsel yapı ile müdahale süresi arasında bir ilişki bulunmadığı sonuçlarını elde etmişlerdir.

Smith ve arkadaşları (1991) yapmış oldukları bir diğer çalışmada ABD iç hat havayolu taşımacılığı sektöründeki rakiplerin eylemlerine ve tepkilerine odaklanarak firmaların nasıl rekabet avantajı yarattıklarını araştırmışlardır. Çalışmalarında rekabetçi yanıtı, taklit (imitation), gerçekleşme olasılığı (likelihood), gecikme (lag) ve diğer (oder) olmak üzere 4 faktörde tanımlamışlar ve bu faktörleri de bir firmanın yanıt verdiği eylemin türü, sahip olduğu bilgi, yanıt veren firmanın bilgi işleme özellikleri ve yetenekleri açısından değerlendirmişlerdir. Çalışma rekabetçi yanıtın rekabet avantajı üzerindeki önemini vurgulayarak ve performansla olan ilişkisini ortaya koyarak rekabetçi etkileşimin dinamik özellikleri hakkındaki idrakimizi genişletmiştir.

Chen ve arkadaşları (1992) ABD havayolu firmaları arasındaki rekabetçi hareketler üzerinden rekabetçi eylemlerin çeşitli özelliklerini, rakiplerin yanıtlarının toplam sayısı ve rakiplerin yanıtlarının gecikme süreleri ile ilişkilendiren bir çalışma

yürütmüşlerdir. Yazarlar verilen yanıtların onları uyandıran eylemlerin özelliklerinden etkilendiği, özellikle bir eylemden etkilenen toplam rakip sayısının ve eylemin saldırısı altındaki pazarların bu rakiplere verdiği önemin rekabetçi yanıtların sayısını arttırmakta olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır. Buna ilaveten çaba gerektiren eylemlerin rakiplerin karşı ataklarının sayısını azalttığı ve zamanlamasını da geciktirdiği ve saldırıya uğrayan pazarlarda yüksek pay sahibi olan rakiplerin yavaş tepki verdiği sonuçlarına erişmişlerdir.

Chen ve MacMillan (1992) ABD havayolu firmalarının rekabetçi hamleleri ile ilgili veriler üzerinden saldırı altındaki bir pazarda rakiplerin rekabetçi tepkilerinin boyutları ve rekabetçi tepkilerin saldırgan firmanın hareketinin geri dönülmezliği üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Araştırmacılar rakip bağımlılığının yanıt vermeme eylemini baskıladığı ve yanıt gecikmesini arttırdığı ve yanıtlayıcının bir hamleyle eşleşme olasılığını arttırdığı sonuçlarına ulaşmışlardır. Buna ilaveten yazarlar rakip bağımlılığı ve geri döndürülemezlik etkileşiminin önemli olduğunu bulgulamışlardır. Çalışmanın bir diğer sonucunda ise saldırganların ve erken müdahale edenlerin geç cevap verenler veya vermeyenler pahasına pazar payı elde ettiklerini göstermişlerdir.

Baum ve Korn (1996) California bölgesel havayolu firmalarına özgü rekabet koşullarının firmaların pazara giriş ve çıkış modellerini nasıl etkilediğini firmaların rekabet koşullarının iki özelliği olan pazar alanlarının örtüşmesi (market domain overlap) ve çoklu pazar

etkileşimi (multimarket contact) özelliklerine odaklanarak incelemişlerdir. Araştırmacılar, pazar alanı örtüşme derecesini havayolu firmalarının pazara giriş ve çıkış oranlarını etkilediği ancak çok pazarlı temastaki artışların özellikle tek bir havayolunun egemen olduğu pazarlarda giriş ve çıkış oranlarını düşürdüğü sonucuna ulaşmışlardır. Buna ilaveten paradoksal olarak yakın rakiplerin en yoğun rakip olmadığı, birden fazla pazarda buluşan firmaların bir veya birkaç pazarda buluşanlardan daha az saldırgan olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Chen (1996) çalışmasında ABD havayolu firmalarının rekabetçi eylem ve tepkilerini öngörme konusuna odaklanarak bir model önerisinde bulunmuştur. Stratejik yönetim alanında iki önemli konu olan rakip analizi ve firmalar arası rekabet arasında köprü kurmaya çalışan yazar pazar ortaklığı ve kaynak benzerliği kavramlarını bütünleştiren firmaya özgü ve teorik temelli bir model önerisi sunmuştur. Bu model ile her firmanın kendine özgü bir pazar profiline ve stratejik kaynak donanımına sahip olduğunu ve bu iki boyut üzerinden bir firmanın rakip firmalar ile kıyaslanarak aralarındaki rekabet ilişkisinin görünür kılınacağını iddia etmiştir. Yazarın bu çalışmasının bütünleştirici ve kapsayıcı nitelikte olması pek çok araştırmaya ilham kaynağı olmuştur.

Ketchen ve arkadaşları (2004) rekabetçi dinamikler ile ilgili rekebetçi eylem ve tepki (competitive action and response), ilk giren avantajı (first-mover advantage), rakiplerarası işbirliği (co-opetition), çok alanlı rekabet (multipoint competition), stratejik gruplar (strategic

groups) ve bölgesel kümeler (regional clusters) olmak üzere 6 araştırma akımı belirlemiş, her bir araştırma akımı kapsamında gelecek araştırmalar için önerilerde bulunarak rekabetçi dinamikler yaklaşımını önemli ölçüde ilerletebilecek fırsatları tanımlamışlardır.

Smith ve arkadaşları (2005) rekabetçi dinamikleri temel teori, yöntem ve sonuç parametreleri bağlamında incelemişlerdir. Yapılan çalışmalarda en güçlü ve tutarlı ampirik ilişkilerin eylem ve tepki zamanlaması ve firma performansı arasındaki negatif ilişkiyi ve eylem ve tepki saldırganlığı ile performans arasındaki pozitif ilişkiyi kapsadığı sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca eylemin özelliklerine dayanarak rekabetçi tepkinin tahmin edilebileceğini de ortaya koymuşlardır. Çalışmalarda başvurulan yöntemin çoğunlukla arşiv araştırmaları olduğunu belirtmiş ve bu yaklaşımın yönetimin niyetlerinin incelenmesine dair fırsatlar sunduğunu vurgulamışlardır.

Chen ve arkadaşları 2007 yılında yürüttükleri çalışma ile rekabetçi dinamiklerin algısal yönüne dikkat çekmiş ve farkındalık, motivasyon ve yetenek (FMY) modelinden yola çıkarak rekabetçi gerginlik üzerine odaklanmıştır. Çalışmada farkındalık, motivasyon ve yetenek bileşenlerinin algılanan rekabete etki ettiği ve rekabetçi gerilimde paydaş algılarının da önemli olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Norman ve arkadaşlarının (2007) bir firmanın rakiplerine kıyasla rekabetçi faaliyetlerinin yasal düzenlemelere uyumsuzluğunun firma performansını nasıl etkilediğini araştırdıkları çalışmalarında ABD havayolu endüstrisinden yasal düzenlemelerin olduğu ve olmadığı

zamanlara ait boylamsal veriler toplanarak bir model geliştirilmiş ve test edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre yasal düzenlemenin olduğu dönemde performans ile pazar payı arasındaki ilişki negatif, yasal düzenlemenin olduğu dönemde ise performans ile pazar payı arasındaki ilişki pozitif yönlüdür. Ayrıca firma performansı üzerinde rekabet ve kurumsal faktörler etkili olmaktadır.

Fouskas ve Drossos (2010). çalışmalarında rekabet ortamının yönetimsel algılarının, firmaların rakiplerine verdikleri tepkiler üzerindeki etkisini hız, yoğunluk, yenilikçilik ve genişlik açısından incelemeyi amaçlamışlardır. Yazarlar rekabet ortamına ilişkin yönetimsel algıların, firmaların belirli özellikler açısından rekabetçi tepki davranışlarını şekillendirdiği, yöneticilerin rekabet ortamına yönelik ipuçlarını fırsatlar ve tehditler olarak deşifre ettikleri ve bunlara uygun biçimde yanıt verdikleri sonuçlarına ulaşmışlardır.

Gnyawali ve arkadaşları (2010) çalışmalarında sosyal ağ hizmeti sunan kurumların yöneticilerinin ne tür rekabetçi hamleler üstlendikleri ve bu rekabetçi hamlelerin firma performansını ne ölçüde etkilediğini araştırmışlardır. Yazarlar kod geliştiricilerin teknoloji platformlarına dâhil edilmesi ve stratejik ittifakların kurulmasıyla değer yaratma eylemlerini vurgulayan firmaların performanslarını arttırdığı, ayrıca karmaşık eylem repertuarlarını üstlenen firmaların daha iyi performans elde ettikleri sonuçlarına ulaşmışlardır.

Chen ve Miller (2012) rekabetçi dinamikler yaklaşımı üzerine yaptıkları teorik çalışmalarında söz konusu yaklaşımın temel ve ayırt edici unsurlarını ayrıntılandırdıktan sonra bu alanda yapılmış çalışmaları inceleyerek rekabetçi etkileşim (eylem düzeyinde çalışmalar), stratejik rekabetçi davranış ve repertuvar (firma düzeyinde çalışmalar), çok pazarlı ve çok firmalı rekabet (kurum düzeyinde çalışmalar), bütünleştirici rakip analizi ve rekabet algısı olmak üzere 5 temel araştırma akımı belirlemişlerdir. Bu çalışmanın takip eden başlıklarında detaylandırılan her bir araştırma akımı için araştırma fırsatlarına değinerek stratejinin mikro ve makro yönlerini bütünleştiren farkındalık, karşılık verme motivasyonu ve karşılık verme yeteneği kavramlarını kapsayan FMY modeli olarak tanımladıkları bir model önerisi sunmuşlardır. Araştırmacıların bu çalışmasının bütünleştirici ve kapsayıcı nitelikte olması pek çok araştırmaya ilham kaynağı olmuştur.

Wei, ve arkadaşları (2015). piyasa ve piyasa dışı faktörlerin eylem ve tepki arasındaki ilişkilerini, eylem ve tepkinin entegrasyonunu ve firma performansını nasıl etkilediğini rekabetçi dinamikler yaklaşımı üzerinden incelemişlerdir. Araştırmacılar piyasa eylemlerine rakiplerin daha hızlı tepki verdikleri, piyasa dışı eylemlere verilen tepki hızının nispeten daha zayıf ve olumlu bir etkiye sahip olduğu, rekabetçi eylem ile firma performansı arasındaki ilişkinin pozitif, yüksek ve anlamlı olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır.

Huang ve Chang (2019) pazar ortaklıkları, kaynak benzerlikleri ve işbirliğinin rekabetçi eylem ve tepkiler üzerindeki etkilerini araştırdıkları çalışmalarında pazar ortaklıkları ve kaynak benzerliklerinin fiyata dayalı rekabetçi eylem ve tepki üzerinde olumsuz etkiye sahip olduğu öte yandan firmalar arasındaki işbirliğinin piyasa ortaklıkları, kaynak benzerlikleri, fiyat rekabetine dayalı eylem ve yanıtlar arasındaki ilişkileri yumuşattığı sonuçlarına ulaşmışlardır.

Yang ve Meyer (2019) firmaların gelirlerini arttırmak için rekabetçi faaliyetlerde bulundukları ancak firmaların büyümek için rekabetçi eylemleri eşit şekilde kullanamadıklarını ve rekabetçi eylemleri gelir artışına dönüştürme yeteneğinin firmanın sahiplik yapısına bağlı olduğunu iddia etmişlerdir. Yazarlar sahiplik türünün yönetim maliyetini etkilediği bunun da firmaların işlerini büyütmek için saldırgan eylemelere başvurma faaliyetlerini etkilediği ve özel ve tam mülkiyetin, rekabetçi eylemleri gelir artışına çevirmede devlet ve kısmı sahipliğe göre daha iyi olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır.

1.3 Rekabetçi Dinamikler Yaklaşımı ve Temel Özellikleri

1980'li yıllar itibariyle stratejik yönetim alanı içerisinde yer bulan ve çeşitli araştırmalara konu olan rekabetçi dinamikler yaklaşımı firmanın rekabetçi bir hareketine rakip firma(ların) rekabetçi tepkilerini araştırma konusu yapmıştır. Rekabetçi dinamikler yaklaşımı firmaların belirli rekabetçi eylem ve tepkilerin itici güçlerine ve sonuçlarına dayalı rekabet anlayışına odaklanan bir

yaklaşımdır (Baum ve Korn, 1996; Smith vd, 1992). Dolayısıyla, rekabetçi dinamikler yaklaşımı kapsamında firmalar rekabet ettiklerinde nasıl etkileşime girmektedirler?, firmalar neden belirli yollarla rekabet etmektedirler?, firmaların rekabet davranışları nasıl olmaktadır? sorularına rekabetçi eylemeler ve rekabetçi tepkiler üzerinden yanıt aranmaktadır (Chen ve Miller, 2012). Diğer bir ifade ile bir firmanın rekabetçi eylemlerini rakip firmalar ya taklit edecek ya da engelleme yoluna giderek tepki gösterecektirler. İşte firmaların eylemlerinin rakipleri, rekabet üstünlüğünü ve firma performansını nasıl etkilediği rekabetçi dinamikler araştırma alanının temel sorunsalını oluşturmaktadır (Smith vd., 2005).

Chen ve Miller, (2012) yapmış oldukları çalışmalarında Porter'ın (1980) 5 güç analizi ile rekabetçi dinamikleri temel iddia, analiz düzeyi, entelektüel temeller, rekabet avantajı, yönelim, firmalar arası ilişki, rekabet stratejisi ve dinamik düşünce parametreleri üzerinden karşılaştırarak hem farklılıkları ortaya koymuşlar hem de rekabetçi dinamiklerin özelliklerini vurgulamışlardır (Şekil 1).

Karşılaştırma Parametreleri	5 Güç Analizi	Rekabetçi Dinamikler
Temel iddia	Endüstri yapısını rekabet ve karlılık belirler	Rekabet dinamiktir (veya etkileşimlidir). Eylem/ tepki ikiliği firma performansı için önemlidir.
Analiz Düzeyi	Makro (endüstri düzeyi)	Micro (firma ve eylem düzeyi)
Entelektüel temelleri	Endüstriyel Organizasyon Ekonomisi	Schumpeter'in Yaratıcı Yıkım Yaklaşımı ve Avusturya Okulu
Odak	Endüstri yapısını oluşturan 5 güç	Eylem/ tepki ikiliği ve/veya bireysel eylemler
Rekabet avantajı	Rekabet avantajı oluşturulabilir ve sürdürülebilir	Rekabet avantajı zamana bağlı ve geçicidir. Sadece göreceli avantajlar vardır.
Yönelim	Endüstri/ çevre	Dengeli piyasa kaynağı (içsel veya dışsal) değerlendirmesi
Firmalar arası ilişki	Simetrik	Asimetrik
Rekabet stratejisi	Jenerik strateji	Eylem ve tepki repertuarı
Dinamik düşünce	İki nokta arasındaki karşılaştırma	Eylem ve tepki değişimi veya iki firma arasındaki etkileşimsel davranış

Şekil 1: 5 Güç Analizi ile Rekabetçi Dinamikler Yaklaşımının Karşılaştırılması
Kaynak: Chen ve Miller, (2012)

Araştırmacılar belirtilen karşılaştırmadan yola çıkarak rekabetçi dinamiklerin üç temel özelliğine vurgu yapmışlardır. Yazarlara göre ilk olarak rekabetçi dinamikler kapsamındaki rekabet, dinamik ve etkileşimlidir. Buna ilaveten eylem ve tepki akışı rekabetin temel yapı taşlarını oluşturmaktadır. İkinci olarak bir firmanın yeni ürün tanıtımı, reklam kampanyaları, yeni pazarlara girişi, fiyatlandırma politikalarında yaptıkları değişiklikler, tesislerinin yerlerini değiştirmesi veya yeniden tasarlaması gibi firmalar arasındaki etkileşimi tetikleyen fiili eylemler stratejinin merkezinde yer almaktadır. Üçüncü olarak, firmaların veya rakiplerin pozisyonlarının, niyetlerinin, algılarının veya kaynaklarının ikili olarak karşılaştırılması rekabetçi dinamik alanının ayrılmaz bir parçası

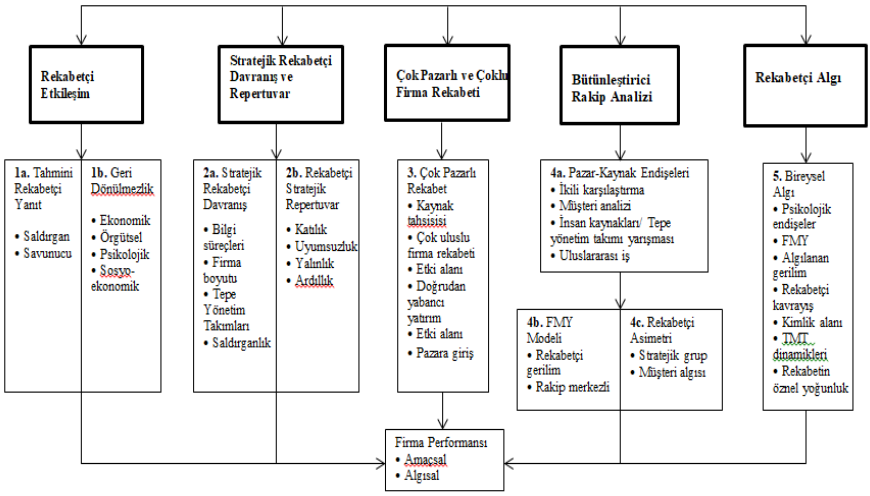
olan rakip analizinin merkezinde yer almaktadır. Dolayısıyla, rekabetçi dinamiklerin bu özellikleri, makro endüstri düzeyinde gerçekleşen Porter'ın (1980) 5 güç analizi gibi yaklaşımların karşısında durmaktadır.

1.4 Rekabetçi Dinamikler: Temel Araştırma Temaları

Chen ve Miller 2012 yılında yapmış oldukları çalışmalarında rekabetçi dinamikler alanında yapılan araştırmaları gözden geçirmiş ve yıllar itibari ile 5 temel araştırma temasının ortaya çıkmış olduğunu belirlemişlerdir. Yazarlara göre bu araştırma temaları aşağıda belirtildiği gibidir:

- Rekabetçi etkileşim (eylem düzeyinde çalışmalar)
- Stratejik rekabetçi davranış ve repertuvar (firma düzeyinde çalışmalar)
- Çok pazarlı ve çok firmalı rekabet (kurum düzeyinde çalışmalar)
- Bütünleştirici rakip analizi
- Rekabet algısı

Aşağıda yer alan Şekil 2 rekabetçi dinamikler araştırma alanını şematik olarak özetlemekte, her araştırma temasının yapısını vurgulamakta ve bu temaların nasıl birbirine bağlandığını göstermektedir.

Şekil 2: Rekabetçi Dinamikler Araştırma Temaları
Kaynak: Chen ve Miller, (2012)

1) Rekabetçi etkileşim (eylem düzeyinde çalışmalar): Bir firmanın yeni bir pazara girmek gibi saptanabilir bir eylemi, o pazarda bulunan rakiplerin pazar payını aşındırabilmekte veya beklenen getirileri düşürebilmektedir (Chen ve Miller, 2012). Bu noktada rakiplerin verecekleri yanıtlar önem kazanmaktadır. Yanıt, bir sektörün, endüstrideki payını veya kârlı konumunu korumak veya geliştirmek için yaptığı ilk eylemle harekete geçirilen özel ve değişken bir karşı önlem olarak tanımlanmaktadır (Baum ve Korn, 1999, Smith vd, 1992). Bu durum somut olarak rekabet etkileşimini meydana getirmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde eylem/ tepki ikiliğinin strateji ve örgüt çalışmalarında pek yer bulmadığı görülmektedir (MacMillan vd, 1985). Rekabet analizinde firma (Dess ve Beard, 1984), stratejik gruplar (Coll ve Schendel, 1987), endüstri (Porter, 1980) gibi analiz birimlerine odaklanılırken rekabetçi dinamiklerde mikro düzeyde firmalar arası eylem ve tepkiler analiz birimini

oluşturmaktadır (Chen ve Miller, 2012). Bu durum rekabetçi dinamikler yaklaşımına ayırt edici bir kimlik kazandırmaktadır.

Chen ve arkadaşları 1992 yılında ABD havayolu sektöründe rekabetçi eylem ve tepkiler üzerine bir araştırma yapmışlar ve rekabetçi eylemin geri dönülmez olduğu dolayısıyla rakibi bağlayıcı nitelikte olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmacılar geri dönülmezlik konusunun, rekabetçi etkileşim temasının itkileyicisi olarak karşımıza çıktığını iddia etmişlerdir. Chen ve MacMillan (1992) geri dönülmezlik özelliğinin daha önceki araştırmalarda vurgulanan (Ghemawat, 1991; Miller, 2003) ekonomik yatırımların ve sermaye varlıklarının ötesinde daha geniş bir perspektifte örgütsel, psikolojik ve sosyo-ekonomik özellikleri vurguladığını belirtmişlerdir. Böylesi bireysel rekabetçi eylem ve tepkilere odaklanan rekabetçi dinamikler yaklaşımının rekabetçi etkileşimi oluşturan ortak değişimleri aydınlatmakta olduğu ve stratejiyi bireysel kararların temel dinamiklerine ve bunlara verilen tepkilere taşıdığı görülmektedir (Chen ve Miller, 2012). Ancak bunun tek bir sınırlaması vardır, o da stratejik bağlamın göz ardı edilmesinde karşımıza çıkmaktadır.

2) Stratejik rekabetçi davranış ve repertuvar (firma düzeyinde çalışmalar): Bu araştırma temasında değerlendirilen çalışmalar rekabetçi davranış ve repertuvarı yönlendiren örgütsel ve bağlamsal öncülleri ortaya koymaya ve performans sonuçlarını yakalamaya çalışmaktadırlar (Chen ve Miller, 2012). Bu düzeydeki veriler rakiplerle etkileşimde bulunma sonucunda oluşan rekabetçi hamlelerin incelenmesi ile elde edilmektedir. Stratejik rekabetçi davranış teması

rekabetçi eylem ve tepkilerin özelliklerini sistematik olarak inceleyerek stratejik davranışı anlamaya çalışmaktadır. Ferrier (2001) rekabetçi stratejiyi mikro rekabetçi davranışların bir repertuvarı olarak kavramsallaştırmış ve rekabetçi repertuvarın bir firmanın tüm rekabetçi hamlelerinden oluştuğunu belirtmiştir. Stratejik repertuvar çalışmaları repertuvar yalınlığı, atalet ve uyumsuzluğun kaynaklarını açıklamada piyasa düzeyindeki değişkenleri (örneğin, çeşitlilik ve büyüme gibi), firma düzeyindeki (örneğin, boyut ve yaş gibi) değişkenlerle bütünleştirmektedir.

Stratejik rekabetçi davranış ve repertuvar teması stratejiyi daha zengin bir şekilde karakterize etmek için firma düzeyindeki eylem ve tepkilere odaklanmaktadır (Chen ve Miller, 2012). Bu noktada rekabetçi dinamikler yaklaşımının geçmişe bağımlılığa önem vermesi dikkat çekicidir. Yapı (Smith vd, 1991), tepe yönetim takımının özellikleri (Hambric ve Mason, 1984), firma boyutu (Chen ve Hambric, 1995), atalet (Miller ve Chen, 1994), yalınlık (Ferrier ve Lyon, 2004), uyumsuzluk (Miller ve Chen, 1996), saldırganlık (Ferrier, 2001) gibi firma davranışları geçmişe bağımlılığı belirlemektedir. Özetle bir firma tarafından üstlenilen her bir stratejik eylem, firmanın önceki stratejik eylemlerince kısıtlanmakta ve gelecekteki hamleleri de sınırlamaktadır.

3) Çok pazarlı ve çok firmalı rekabet (kurum düzeyinde çalışmalar): Bu temanın odağını aynı pazarda faaliyet gösteren ve aralarında karşılıklı iş bağımlılığı olan firmaların rekabet etkileşimlerini birbirlerine karşı misilleme risklerini en aza

indirgeyecek şekilde uyarlayacağı fikri oluşturmaktadır (Baum ve Korn, 1996). Ayrıca birden fazla pazarda etkileşime giren firmaların bir veya birkaç pazarda etkileşimde bulunan firmalardan daha az saldırgan olduğu düşünülmektedir.

Rekabetçi dinamikler yaklaşımı firma içi rekabetin araştırılması için teorik bir çerçeve sağlamak amacıyla çok pazarlı rekabet teorisinden yararlanmışlardır. McGrath ve arkadaşları (1998) bir departmanın, iş birimlerinin veya bir oyuncunun kaynak tahsisatının rakiplerininkini etkileyebileceğini ve böylece rekabeti çökertmeden etki alanını genişletebileceğini iddia etmişlerdir. Bu birden fazla pazarda rekabet eden bir firmanın, kaynak tahsis örüntüleri yoluyla kendi etki alanlarını düzenleyebileceğini ve benzer pazarları paylaşan çok pazarlı rakiplerle karşılıklı hoşgörülü zımni bir anlaşmayı başlatabileceğini ve kaynakların farklı iş kolları ve endüstriler arasındaki tahsisinin yıkıcı rekabetin yerini alabileceğini göstermektedir (Edwards, 1955; Gimeno ve Woo, 1996).

4) Bütünleştirici rakip analizi: Chen (1996) geleneksel rakip analizinin strateji ve örgüt çalışmaları için önemli olduğunu ancak SWOT gibi geleneksel araçlar üzerinden statik stratejik profillere ve firma yeteneklerine odaklanıldığını belirtmiştir. Bu analizlerin rekabetçi davranışları yeteri kadar açıklamadığı düşüncesinden yola çıkarak pazar ortaklığı ve kaynak benzerliği kavramlarını birleştirmiş ve yeni bir model önerisinde bulunmuştur. Pazar ortaklığı kavramı çok pazarlı rekabete ilişkin alanyazından beslenirken, kaynak benzerliği kavramı, kaynak temelli firma kuramından (Barney, 1991) ve stratejik

benzerlikler kavramından (Gimeno ve Woo, 1996) beslenmektedir. Buradaki temel nokta, her bir firmanın benzersiz bir piyasa profiline ve stratejik kaynak donanımına sahip olduğu ve pazar ortaklığı ile kaynak benzerliği boyutları üzerinden iki firmanın karşılaştırılması ile aralarındaki rekabetin aydınlatılabileceğidir.

Bu model aynı zamanda rekabetçi asimetrinin de önemine dikkat çekmiştir (Chen ve Miller, 2012). Bu bakış açısı, aynı piyasa koşullarında olan iki firmanın birbirlerini ve aralarındaki rekabet ilişkilerini farklı görebileceği görüşüne dayanmaktadır. Böylesi bir asimetri uluslararası rekabet ve bilgi alışverişlerindeki algısal tutarsızlıkları ve davranışsal varyasyonları açıklamaya yardımcı olabilecektir. Böylece Chen (1996) hem firma hem de piyasa perspektiflerini bütünleştirerek dengeli ve kapsamlı bir model önerisinde bulunmuştur.

5) Rekabet algısı: İlgili alanyazın incelendiğinde Chen ve Miller'in 1994 yılında yayımladıkları makalelerine kadar rekabetçi dinamikler yaklaşımı alanındaki çalışmaların çoğunlukla rekabetçi eylem ve rekabetçi tepkiler üzerine yoğunlaştığı (Örneğin, MacMillan vd, 1985; Bettis ve Weeks, 1987; Smith vd, 1991) ancak rekabetin algısal yönünün ihmal edildiği görülmektedir (Chen vd, 2007). Oysa insan algısı ile ilgili olan ve rekabetçi eylemleri başlatan ve rekabetçi eylemlere tepki veren aktörlerin motivasyonları ve bilişleri önemlidir (Miller ve Droge, 1986; Staw, 1991). Chen ve Miller'in (1994) bahsedilen çalışmasıyla pazar ortaklığı ve kaynak benzerliği kavramlarının bütünleştirilmesi sonucu rekabetçi eylemleri etkileyen

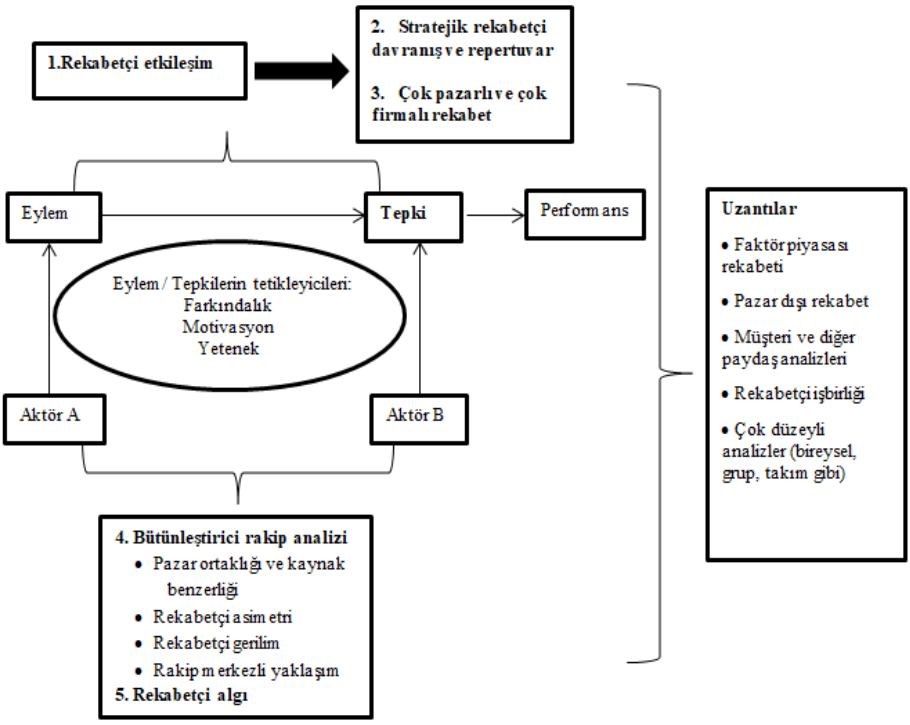
ve her biri algı bileşenine sahip üç temel öncüle işaret etmiş ve böylece rekabetçi dinamikler araştırmalarına rekabetin algısal yönü de dâhil edilmiştir. FYM modeli olarak adlandırılan bu üç temel öncül, başka bir firmanın hamleleri hakkındaki farkındalık (F), harekete geçme veya yanıt verme yeteneği (Y) ve harekete geçme veya yanıt verme motivasyonudur (M).

Farkındalık bileşeni, bilgi paylaşımı, kurumsal itibar, tepe yönetim takımının yapısı gibi kurum içi düzeyindeki faktörlerden ve rakiplerin durumu, örgütün paydaşlarının oluşturduğu ağ içindeki konumu, üretim faktörü piyasaları gibi makro düzeydeki faktörlerden etkilenmektedir (Chen ve Miller, 2012; Chen vd., 2010). Motivasyon ve yanıt verme yeteneği bileşenleri, aktörün kişiliği, kariyer aşaması, refah durumu, sosyal kimliği, sosyal statüsü, yeteneği, networkü gibi bireysel faktörler aktörün karar verme davranışını etkilediği gibi örgüt içerisinde bireysel inisiyatifi mümkün kılan bir ortamın oluşu, raporlama veya hesap verebilirlik sisteminin varlığı, ödül sistemi gibi örgütsel faktörler de harekete geçme motivasyonu üzerinde etkilidir. Bunun yanında bazı piyasalarda veya ulusal kültürlerde kurumsal normlar, stratejik ittifaklar belirli rekabetçi davranış türelerini etkileyebilmektedir. Dolayısıyla motivasyon ve yanıt verme yeteneği bileşenleri de mikro ve makro faktörlerden etkilenmektedir.

Chen ve Miller'e (1994) göre farkındalık, algılamayı içermektedir, motivasyon algılar tarafından yönlendirilmektedir. Rakipler, tehditler, firma kaynakları veya avantajlar firma yöneticileri tarafından önemli olarak ağılanmadığı sürece firmanın sahip olduğu yetenekler

eylemlere yol açmayacaktır. Ayrıca bu model rakipler arasında rekabetçi asimetrinin de var olabileceğini ileri sürmektedir. Çünkü algılar, motivasyonlar ve yetenekler arasında önemli ölçüde değişkenlik göstermeye yatkındır.

İlgili alanyazın incelendiğinde FYM modelinin kurum düzeyinde rekabeti incelemede (Yu ve Cannella, 2007) ve yöneticilerin rekabet algılarını tahmin etmede (Chen vd, 2007) kullanıldığı görülmektedir. Rekabetçi algı, çeşitli güçlerle ve rakiplerle rekabet eden firmaları şekillendiren etkileşimlere ilişkin iç görü sağlayacak çok düzeyli araştırmalara (Miller ve Droge, 1986; Chen vd, 2007; Chen vd, 2010) konu olmuştur. FYM modeli çerçevesinde rekabetçi dinamiklerin algısal yönü, rekabetçi dinamikler alanında makro/ mikro bağlantıların kurulmasına (Staw, 1991) yardımcı olmuş, rekabetçi asimetri düşüncesi (Chen ve Miller, 2012) ile birleştirilerek bir rakibi diğer bir rakibin gözünden görmenin rekabet analizinde önemli ve gerekli olduğuna işaret etmiş ve rakip merkezli algısal bir yaklaşımın gelişmesine yol açmıştır (Capron ve Chatain, 2008; Tsai vd, 2011).

Şekil 2: Rekabetçi Dinamikler Temel Araştırma Temaları Arasındaki İlişkiler (Chen ve Miller, 2012)

Kaynak: Chen ve Miller, (2012)

Yukarıda ayrıntılandırılan temalar ve aralarındaki ilişkiler Şekil 3'te özetlenmiştir (Chen ve Miller, 2012). Görüldüğü gibi stratejik rekabetçi davranış ve repertuvar (2) çok pazarlı ve çok firmalı rekabet (3) araştırma alanları doğrudan rekabetçi etkileşimden (1) türetilmektedir. Pazar ve kaynak ilişkilerini ve rekabetçi etkileşimi birleştiren bütüncül rakip analizi (4) her iki aktör (A ve B) arasındaki ilişkiyi yakalamakta ve rekabetçi algı (5) araştırma alanı ile rekabetçi asimetri ve rekabetçi gerilim gibi kavramlarla ilişkilendirilmektedir. FYM modelinin rekabetçi dinamikler alanındaki kilit rolü de şekilde gösterilmiştir. FYM modelinin çeşitli

araştırma akımlarının bir arada kullanımı konusunda bütünleştirici bir çerçeve sunmakta olduğu, belki de en önemlisi mikro ve makro bağlantıların kurulmasında ve rekabet ve işbirliği çalışmalarının birbirine bağlanmasında temel oluşturduğu görülmektedir. Şekilde yer bulan uzantılar kutusu, rekabetçi dinamikler yaklaşımının uygulandığı bazı alanları belirtmektedir.

SONUÇ

Bu çalışma 1980'li yıllarda stratejik yönetim alanında pek çok çalışmaya konu olmuş ancak Türkiye kaynaklı alanyazında yeterince araştırılmamış rekabetçi dinamikler yaklaşımını tartışmaya açmayı amaçlamıştır. Bu bağlamada rekabetçi dinamikler yaklaşımın entelektüel temelleri, kapsamı, temel sorunsalları, temel araştırma temaları ve stratejik yönetim alanında nasıl bir açılım sağladığı bugüne kadar yapılmış olan çalışmalardan örnekler sunularak tartışmaya açılmıştır.

1980'li yıllarda araştırmalara konu olmaya başlayan ve entelektüel köklerinin Schumpeter'in (1950) yaratıcı yıkım anlayışına ve Avusturya Okulu'na (Jacobson 1992; Mises, 1949; Young vd, 1996) kadar uzandığı görülen rekabetçi dinamikler yaklaşımı firmaların belirli rekabetçi eylem ve tepkilerinin itici güçlerine ve sonuçlarına dayalı rekabet anlayışına odaklanan bir yaklaşımdır (Baum ve Korn, 1996; Smith vd, 1992). Firmaların rekabetçi eylem ve tepkileri üzerinden rekabet ederken nasıl etkileşime girdiklerini ve firma performansının rekabetçi hamlelerden nasıl etkilendiğini araştırma

konusu yapmış olması onu geleneksel yaklaşımlardan ayırt etmektedir. Dolayısıyla, rekabetçi dinamikler yaklaşımı kapsamında firmalar rekabet ettiklerinde nasıl etkileşime girmektedirler?, firmalar neden belirli yollarla rekabet etmektedirler?, firmaların rekabet davranışları nasıl olmaktadır? sorularına rekabetçi eylemeler ve rekabetçi tepkiler üzerinden yanıt aranmaktadır (Chen ve Miller, 2012).

Chen ve Miller (2012) rekabetçi dinamikler yaklaşımı üzerine yaptıkları teorik çalışmalarında söz konusu yaklaşımın temel ve ayırt edici unsurlarını ayrıntılandırdıktan sonra bu alanda yapılmış çalışmaları inceleyerek rekabetçi etkileşim (eylem düzeyinde çalışmalar), stratejik rekabetçi davranış ve repertuvar (firma düzeyinde çalışmalar), çok pazarlı ve çok firmalı rekabet (kurum düzeyinde çalışmalar), bütünleştirici rakip analizi ve rekabet algısı olmak üzere 5 temel araştırma akımı belirlemişlerdir. Bu çalışmanın takip eden başlıklarında detaylandırılan her bir araştırma akımı için araştırma fırsatlarına değinerek stratejinin mikro ve makro yönlerini bütünleştiren farkındalık, karşılık verme motivasyonu ve karşılık verme yeteneği kavramlarını kapsayan FMY modeli olarak tanımladıkları bir model önerisi sunmuşlardır. Araştırmacıların bu çalışmasının bütünleştirici ve kapsayıcı nitelikte olması pek çok araştırmaya ilham kaynağı olmuştur.

Rekabetçi dinamikler yaklaşımı kapsamında rekabet dinamik ve etkileşimli bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Chen ve Miller, 2012). Bu yaklaşım rekabetçi davranışların nedenlerini ve sonuçlarını,

rekabetin algısal yönünü araştırmaların merkezine almaktadır. Bu yönleriyle rekabetçi dinamikler yaklaşımı bütünleştirici bir çerçeve sunma potansiyeline sahip bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir.

Rekabetçi dinamikler yaklaşımı alanında yapılacak çalışmalar için söz konusu yaklaşımın örgütlere yönelik mikro ve makro bakış açılarını entegre etme potansiyeline sahip olması nedeniyle bu alana yönelik araştırma fırsatları sunduğunun göz önünde bulundurulması önerilmektedir. Şöyle ki, özellikle mikro ve makro bakış açılarını entegre etme çabalarının FYM modeli ile ifade edilebileceği açıkça görülmektedir. Dolayısıyla mikro ve makro perspektife yönelik ve özellikle FYM modelinin her bir bileşenini tek tek ele alabilecek ve/veya bütün bileşenleri aynı anda dâhil edebilecek ampirik çalışmalar yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca Türkiye bağlamında rekabetçi dinamikler yaklaşımı ile ilgili ampirik ve kuramsal düzeyde araştırmaların yapılması söz konusu alanın zenginleşmesine katkı sunması beklenebilir.

KAYNAKÇA

Barca, M. (2009). Stratejik yönetim düşüncesinin gelişimi. Ankara Sanayi Odası. Ankara.

Barney, J.B. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. Journal of Management, 17, 99–120.

Baum, J.A., ve Korn, H.J. (1996). Competitive dynamics of interfirm rivalry. Academy of Management Journal, 39, 255–255. Baum, J.A.,ve Korn, H.J. (1999). Dynamics of dyadic competitive interaction. Strategic Management Journal, 20, 251–278.

Brandenburger, A.M., ve Nalebuff, B.J. (1996). Co-opetition. New York: Currency Doubleday.

Bettis, R.A. ve Weeks, D. (1987). Financial returns and strategic ınteraction: The case of instant photography. Strategic Management Journal, Vol:8, No:6, 549-563.

Brouwer, M., (2002). Weber, Schumpeter and Knight on entrepreneurship and economic development, Journal of Evolutionary Economics, 12, 83-105.

Capron, L., ve Chatain, O. (2008). Competitors' resource-oriented strategies: Acting on competitors' resources through interventions in factor-markets and political markets. Academy of Management Review, 33, 97–121.

Chen, M.J., ve MacMillan, I.C. (1992). Nonresponse and delayed response to competitive moves: The roles of competitor dependence and action irreversibility. Academy of Management Journal, 35, 359–370.

Chen, M.J. Smith, K.G. ve Grimm, C.M. (1992). Action characteristics as predictors of competitive responses. Management Science, Vol:38, No:3, 439-455.

Chen, M.J., ve Miller, D. (1994). Competitive attack, retaliation and performance: An expectancy-valence framework. Strategic Management Journal, 15, 85–102.

Chen, M.J., ve Hambrick, D.C. (1995). Speed, stealth, and selective attack: How small firms differ from large firms in competitive behavior. Academy of Management Journal, 38, 453–482.

Chen, M.J. (1996). Competitor analysis and inter-firm rivalry: Towards a theoretical integration. Academy of Management Review, 21, 100–134.

Chen, M.J., Su, K.H., ve Tsai, W. (2007). Competitive tension: The awareness–motivation–capability perspective. Academy of Management Journal, 50, 101–108.

Chen, E.L., Katila, R., McDonald, R., ve Eisenhardt, K.M. (2010). Life in the fast lane: Origins of competitive interaction in new vs. established markets. Strategic Management Journal, 31, 1527–1547.

Chen, M.J. ve Miller, D.,(2012). Competitive Dynamics: Themes, Trends, and a Prospective Research Platform. The Academy of Management Annals, Vol:6, No:1, 135-210.

Cool, K.ve Schendel, D.(1987). Strategic group formation and performance: The case of the U.S. pharmaceutical industry, 1963–1982. Management Science, 33, 1102–1124.

Dess, G.G., ve Beard, G. (1984). Dimensions of organizational task environments. Administrative Science Quarterly, 29, 52–73.

Edwards, C.D. (1955). Conglomerate bigness as a source of power. Business concentration and price policy (pp. 331–352). Princeton, NJ: Princeton University Press.

Ferrier, W.J. (2001). Navigating the competitive landscape: The drivers and consequences of competitive aggressiveness. Academy of Management Journal, 44, 858–877.

Ferrier, W.J., ve Lyon, D. (2004). Competitive repertoire simplicity and firm performance: The moderating role of TMT heterogeneity. Managerial and Decision Economics, 25, 317–327.

Freeman, J., Carroll, G.R., ve Hannan, M.T. (1983). The liability of newness: Age dependence in organizational death rates. American Sociological Review, 48, 692–710.

Fouskas, K. G., ve Drossos, D. A. (2010). The role of industry perceptions in competitive responses. Industrial Management and Data Systems.

Ghemawat, P. (1991). Commitment: The dynamics of strategy. New York: Free Press.

Gimeno, J., ve Woo, C. (1996). Hypercompetitive competition in a multimarket context: The roles of strategic similarity and multimarket contact in competitive de-escalation. Organizational Science, 7, 323–341.

Gnyawali, D. R., Fan, W., ve Penner, J. (2010). Competitive actions and dynamics in the digital age: An empirical investigation of social networking firms. Information Systems Research, 21(3), 594-613.

Hambrick, D.C., ve Mason, P. (1984). Upper echelons: The organization as a reflection of its top managers. Academy of Management Review, 9, 193–206.

Hayek, F. A. (1948): Individualism and Economic Order, Chicago: The University of Chicago Press.

Hayek, F. A. (1967): Studies on Philosophy, Politics and Economics, Chicago: The University of Chicago Press, 96-105.

Hayek, F. A. (1978). New studies on philosophy, Politics and Economics, GB: Routledge.

Huang, M. C., ve Chang, B. J. (2018). Sleeping with the enemy: The moderating effect of cooperation on competitive dynamics from collective identity perspective. Management Decision. 57(3).

Jacobson, R. (1992). The "Austrian" school of strategy. Academy of Management Review, 17, 782–807.

Ketchen, D.J., Snow, C.C. ve Hoover, V.L. (2004). Research on competitive dynamics: recent accomplishments and future challenges. Journal of Management, Vol:30, No:6, 779-804.

Kirzner, I. M. (1987). Austrian School of Economics, The new palgrave dictionary of economics, Edited by John Eatwell, Murray Milgate and Peter Newman. vol 1, pp. 145-151.

MacMillan, I.C., McCaffery, M.L., ve Van Wijk, G. (1985). Competitor's responses to easily imitated new products: Exploring commercial banking product introductions. Strategic Management Journal, 6, 75–86.

McGrath, R.G., Chen, M.J., ve MacMillan, I.C. (1998). Multimarket maneuvering in uncertain spheres of influence: Resource diversion strategies. Academy of Management Review, 23, 724–740.

Menger, C. (1963). Problems of economics and sociology, translated by Francis J. Nook, edited by Louis Schneider. Urbana, Ill.

Miller, D., ve Droge, C. (1986). Psychological and traditional predictors of organization structure. Administrative Science Quarterly, 31, 539–560.

Miller, D., ve Chen, M.J. (1994). Sources and consequences of competitive inertia: A study of the U.S. airline industry. Administrative Science Quarterly, 39, 1–23.

Miller, D., ve Chen, M.J. (1996). The simplicity of competitive repertoires. Strategic Management Journal, 17, 419–440.

Miller, D. (2003). An asymmetry-based view of advantage. Strategic Management Journal, 24, 961–976.

Mises, L. (1949). Human action: A treatise on economics. New Haven, CT: Yale University Press.

Mises, L. V. (1998). Human action: A treatise on economics. The Scholar's Edition. Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute.

Norman, P.M., Artz, K.W. ve Martinez, R.J. (2007). Does it pay to be different? competitive non-conformity under different regulatory regimes. Journal of Business Research, Vol:60, 1135-1143.

Porter, M.E. Competitive strategy. New York: Free Press, 1980.

Porter, M.E. Competitive advantage. New York: Free Press, 1985.

Schumpeter, J.A. The theory of economic development, New York, Oxford University Press, 1934.

Schumpeter, J.A. Capitalism, socialism, and democracy (3rd ed.). New York: Harper, 1950.

Schumpeter, J. A., (1989). The explanation of the business cycles, R.V. Clemence (der), Essays on Entrepreneurs, Innovations, Business Cycles, and the Evolution of Capitalism içinde, New Brunswick, New Jersey: Transaction Publishers, 21-46.

Smith, K.G., Grimm, C.M., Chen, M. ve Gannon, M.J. (1989). Predictors of response time to competitive strategic actions: preliminary theory and evidence. Journal of Business Research, Vol:18, No:3, 245-258.

Smith, K.G., Grimm, C.M., Gannon, M.J., ve Chen, M.J. (1991). Organizational information processing, competitive responses and performance in the U.S. domestic airline industry. Academy of Management Journal, 34, 60–85.

Smith, K.G., Grimm, C.M., ve Gannon, M.J. (1992). Dynamics of competitive strategy. Newbury Park, CA: Sage Publications.

Smith, K. G., Ferrier, W.J. ve Ndofor, H. (2005). Competitive dynamics research: critique and future directions. M.A. Hitt, R. Freeman, J. Harrison (Der.), Handbook of Strategic Management, Blackwell, London, 315-361.

Staw, B.M. (1991). Dressing up like an organization: When psychological theories can explain organizational action. Journal of Management, 17, 805–819.

Teece, D., Pisano, G., ve Shuen, A. (1997). Dynamic capabilities and strategic management. Strategic Management Journal, 18, 509–533.

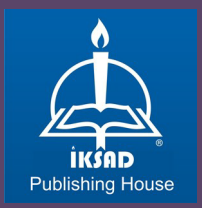
Tsai, W., Su, K.H., ve Chen, M.J. (2011). Seeing through the eyes of a rival: Competitor acumen based on rival-centric perceptions. Academy of Management Journal, 54, 761–778.

Yanga, W. ve Meyer, E.K., (2019). How does owner shipin fulence business growth? A competitive dynamics perspective. International Business Review. 28(5), 101482.

Young, G., Smith, K.G., ve Grimm, C. (1996). "Austrian" and industrial organization perspectives on firm-level competitive activity and performance. Organization Science, 7, 243–254.

Yu, T., ve Cannella, A. (2007). Rivalry between multinational enterprises: An event history approach. Academy of Management Journal, 50, 663–684.

Wei, W., Hu, X., Li, Y., ve Peng, P. (2015). Integrating nonmarket and market action, response, and initiating firm performance in competitive dynamics. Management Decision.

ISBN: 978-625-7139-42-7